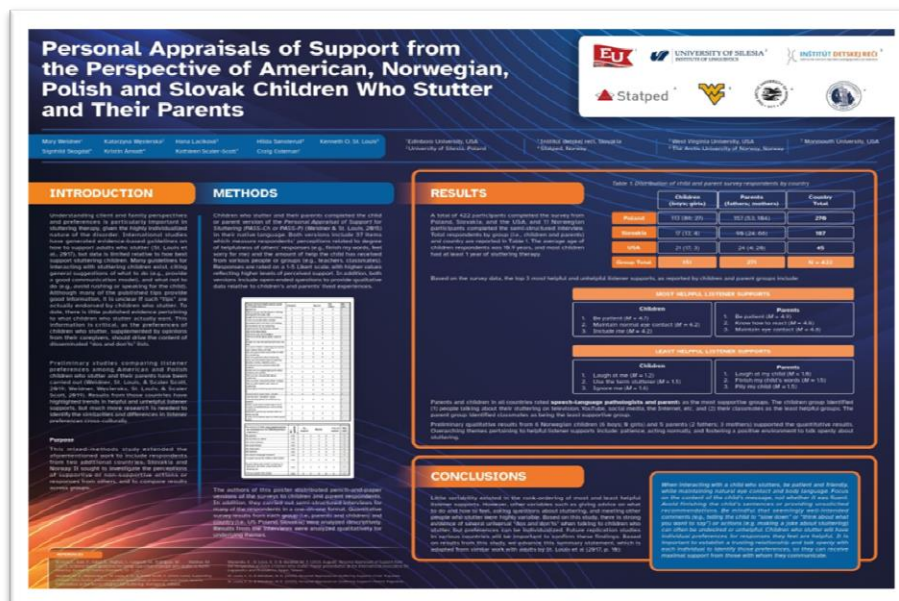

Osobné zhodnotenie podpory z perspektívy amerických, nórskejších, poľských a slovenských detí, ktoré sa zajakávajú a ich rodičov

Mary Weidner¹, Katarzyna Węsierska², Hana Laciková³, Hilda Sønsterud⁴, Kenneth St. Louis⁵, Signhild Skogdal⁶, Kristin Åmodt⁴, Kathleen Scaler-Scott⁷, Craig Coleman¹

¹Edinboro University, USA ²University of Silesia, Poland ³Inštitút detskej reči, Slovakia ⁴Statped, Norway ⁵West Virginia University, USA ⁶The Arctic University of Norway, Norway ⁷Monmouth University, USA

ÚVOD

Nakoľko je každý človek so zajakavosťou jedinečný je v terapii obzvlášť dôležité porozumieť perspektíve a potrebám klienta a rodiny. Medzinárodné štúdie vytvorili usmernenia založené na dôkazoch o tom, ako podporiť dospelých, ktorí sa zajakávajú (St. Louis et al., 2017). Informácie o tom, ako najlepšie podporiť deti, ktoré sa zajakávajú, sú v porovnaní s tým v súčasnosti veľmi nedostatočné. Existuje mnoho usmernení o interakcii s deťmi, ktoré sa zajakávajú. Avšak obsahujú zovšeobecnené návrhy o tom, čo robiť (napr. zabezpečiť vhodný komunikačný model) a o tom, čo nerobiť (napr. neponáhľať sa alebo nerozprávať za dieťa). Aj keď mnoho publikovaných návrhov poskytuje dobré informácie, je nejasné, či takéto „návrhy“ sú v skutočnosti chcené deťmi, ktoré sa zajakávajú. Do dnešného dňa je málo publikovaných dôkazov o tom, čo deti so zajakavosťou, v skutočnosti chcú. Táto informácia je kľúčová, keďže potreby detí so zajakavosťou, podporené názormi ich blízkych, by mali ovplyvňovať obsah zoznamu toho, „čo robiť a čo nerobiť“.

Na základe tohto boli realizované predbežné štúdie, ktoré porovnávajú potreby poslucháčov medzi americkými a poľskými deťmi so zajakavosťou a ich rodičmi. (Weidner, St. Louis, & Scaler Scott, 2019; Weidner, Węsierska, St. Louis, & Scaler Scott, 2019). Výsledky z týchto krajín upozornili na trendy, aká podpora od poslucháčov je nápomocná a čo nápomocné pre deti nie je. Je však potrebné väčšie množstvo výskumov na identifikovanie potrieb poslucháčov a ich kultúrnych podobností a rozdielov.

CIEĽ

Táto štúdia (so zmiešanými metódami) rozšírila už spomenutú výskumnú prácu tým, že pridala respondentov z dvoch ďalších krajín - Slovenska a Nórska. Štúdia zistovala, aké správanie alebo reakcie ostatných vnímajú respondenti (deti a rodičia) ako podporné a čo vnímajú ako nepodporné a tiež porovnávala výsledky medzi skupinami.

METÓDY

Deti, ktoré sa zajakávajú a ich rodičia vyplnili detskú alebo rodičovskú verziu *Osobného zhodnotenia podpory zajakávania* (PASS-Ch alebo PAAS-P) (Weider & St. Louis, 2015) v ich materinskom jazyku. Obe verzie obsahovali 37 položiek, ktoré merali, nakoľko respondent vníma konkrétnu reakciu poslucháča ako nápomocnú (napr. dokonči za mňa slová, ľutuj ma) a množstvo pomoci, aké dieťa dostalo od rôznych ľudí a skupín (napr. učitelia, spolužiaci). Odpovede sú ohodnotené na Likertovej škále od 1 až 5, kde vyššie hodnoty zodpovedajú vyššiemu stupeňu vnímanej podpory. Navyše, obe verzie obsahujú otvorené otázky, aby poskytl kvalitatívne dáta o prežitých skúsenostiach detí a rodičov.

Autori tohto plagátu administrovali respondentom (deťom a rodičom) dotazník v papierovej forme. S viacerými respondentami tiež vykonali pološtruktúrované rozhovory jeden na jedného. Kvantitatívne výsledky z každej skupiny (napr. rodičia a deti) a z krajiny (napr. USA, Poľsko, Slovensko) boli deskriptívne analyzované. Výsledky z rozhovorov boli kvalitatívne analyzované na základe témy.

VÝSLEDKY

Celkovo vyplnilo dotazník 422 účastníkov z Poľska, Slovenska a USA; a 11 nórskejších účastníkov sa zúčastnilo pološtruktúrovaného rozhovoru. V tabuľke 1 sú všetci respondenti rozdelení podľa skupiny (napr. deti a rodičia) a krajiny. Priemerný vek detských respondentov bol 10.9 rokov a väčšina detí bola aspoň jeden rok v terapii zajakavosti.

Tabuľka 1. Rozloženie respondentov (detí a rodičov) podľa krajín

	Deti (chlapci; dievčatá)	Rodičia (otcovia; matky)	Spolu (všetky krajiny)
Poľsko	113 (86; 27)	157 (53; 104)	270
Slovensko	17 (13; 4)	90 (24; 66)	107
USA	21 (17; 3)	24 (4; 20)	45
Celkový počet v skupine	151	271	N = 422

Na základe údajov z dotazníka (získaných od detí a rodičov) patria medzi 3 najviac nápomocné a 3 najmenej nápomocné druhy podpory od poslucháča nasledovné:

NAJVIAC NÁPOMOCNÉ DRUHY PODOPORY OD POSLUCHÁČA	
Deti 1. Byť trpezlivý ($M = 4.7$) 2. Udržiavať normálny očný kontakt ($M = 4.2$) 3. Zapojiť ma ($M = 4.2$)	Rodičia: 1. Byť trpezlivý ($M = 4.9$) 2. Vedieť reagovať ($M = 4.8$) 3. Udržiavať očný kontakt ($M = 4.8$)

NAJMENEJ NÁPOMOCNÉ DRUHY PODOPORY OD POSLUCHÁČA	
Deti 1. Smiať sa na mne ($M = 1.2$) 2. Používať pojem <i>zajakavý/zajakavec?</i> ($M = 1.5$) 3. Ignorovať ma ($M = 1.6$)	Rodičia: 1. Smiať sa dieťaťu ($M = 1.0$) 2. Dopovedať slová za moje dieťa ($M = 1.5$) 3. Ľutovať moje svoje dieťa ($M = 1.5$)

Rodičia a deti vo všetkých krajinách považovali **logopédov a rodičov** za najviac nápomocných komunikačných partnerov. Deti v dotazníku za najmenej nápomocných označili (1) ľudí, ktorí rozprávajú o svojom zajakávaní v televízii, na YouTube, sociálnych sieťach, internete, atď. a (2) spolužiakov.

Predbežné kvalitatívne výsledky od 6 nórskeho detí (6 chlapcov, 0 dievčat) a 5 rodičov (2 otcovia, 3 matky) podporili kvantitatívne výsledky. Zastrešujúce témy týkajúce sa nápomocnej podpory od poslucháčov zahŕňajú: trpezlivosť, normálne správanie a vytváranie pozitívneho prostredia na otvorenú diskusiu o zajakavosti.

ZÁVER

V usporiadaní podľa poradia od najviac po najmenej nápomocné druhy podpory od poslucháčov existovala len malá variabilita. Napriek tomu, iné premenné (ako napr. rady, čo treba robiť a ako sa cítiť, otázky ohľadom zajakávania a stretnutia s inými ľuďmi, ktorí sa zajakávajú), boli vysoko variabilné. V rámci tejto štúdie boli nájdené silné dôkazy o niekoľkých univerzálnych pravidlách, „čo robiť a čo nerobiť“ počas rozprávania s deťmi, ktoré sa zajakávajú. Je potrebné však zohľadniť aj individuálne potreby každého dieťaťa. Na potvrdenie uvedených zistení bude v budúcnosti potrebná realizácia takejto štúdie v rôznych krajinách. Na základe výsledkov tejto štúdie sme zostavili toto súhrnne tvrdenie, ktoré je inšpirované z podobnej práce s dospelými od St. Louis a kol. (2017, s.10):

Pri interakcii s dieťaťom, ktoré sa zajakáva, buď trpezlivý a priateľský a počas toho udržiavaj prirodzený očný kontakt a reč tela. Sústreď sa na obsah toho, čo dieťa hovorí a nie na to, či bolo plynulé. Vyhn sa dokončovaniu vety za dieťa a poskytovaní nevyžiadanej rady. Uvedom si, že zdanlivo dobre myslené rady (napr. keď povieš dieťaťu „hovor pomalšie“ alebo „rozmysli si, čo chceš povedať“) alebo správanie (napr. vtipy o zajakavosti) môžu byť často nechcené a nenápomocné. U detí, ktoré sa zajakávajú, môže byť individuálne aké reakcie vnímajú ako nápomocné. Je dôležité vytvoriť si s nimi bezpečný vzťah plný dôvery

a rozprávať sa otvorene. Tak spoznáme jeho potreby a dostane sa mu maximálnej podpory od tých, s ktorými komunikuje.

REFERENCIE

St Louis, K., Irani, F., Gabel, R., Hughes, S., Langevin, M., Rodriguez, M., . . . Weidner, M. (2017). Evidence-based guidelines for being supportive of people who stutter in North America. *Journal of Fluency Disorders*, 53, 1-13.

Weidner, M. E., Węsierska, K., St. Louis, K. O., & Scaler-Scott, K. (2019, June). *Supporting Children Who Stutter: Experiences and Perspectives of American and Polish Parents*. Presentation at the World Congress for Stuttering. Hveragerdi, Iceland.

Węsierska, K., St. Louis, K. O. & Weidner, M. E. (2019, August). *Personal Appraisals of Support from the Perspective of Polish Children Who Stutter*. Poster presentation at the International Association for Logopedics and Phoniatics. Taipei, Taiwan.

St. Louis, K. O. & Weidner, M. E. (2015). *Personal Appraisal on Stuttering Support—Child*. Popolare.

St. Louis, K. O. & Weidner, M. E. (2015). *Personal Appraisal on Stuttering Support—Parent*. Popolare.

Pre potreby SCŠPP IDR preložila Mgr. K.Schweighoferová